

1. PISA NEDİR VE AMAÇLARI NELERDİR?

Açılımı “**Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı**” olan PISA (Programme for International Student Assessment), Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından üçer yıllık dönemler hâlinde, 15 yaş grubundaki öğrencilerin kazanmış oldukları bilgi ve becerileri değerlendiren bir araştırma projesidir.

Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı, bir sonraki değerlendirmeye kadar küresel eğitim tartışmalarının yarısından fazlasını meşgul etmektedir. Daha da önemlisi, dünyanın hemen her yerindeki eğitim politikalarının geliştirilmesi çalışmalarına veri ve vizyon sağlamaktadır. Eğitim bakanlıkları, akademisyenler, düşünce kuruluşları, eğitimciler ve medya multi-disipliner çalışmalar için biçilmiş kaftan olan PISA’nın geniş veri tabanından faydalanmaktadır.

PISA’nın temel amacı, gençlerimizi daha iyi tanımak; onların öğrenme isteklerini, derslerdeki performanslarını ve öğrenme ortamları ile ilgili tercihlerini daha açık bir biçimde ortaya koymaktır.

PISA Projesi’nde zorunlu eğitimin sonunda örgün eğitime devam eden 15 yaş grubundaki öğrencilerin; Matematik okuryazarlığı, Fen Bilimleri okuryazarlığı ve Okuma Becerileri konu alanlarının dışında, öğrencilerin motivasyonları, kendileri hakkındaki görüşleri, öğrenme biçimleri, okul ortamları ve aileleri ile ilgili veriler toplanmaktadır.

PISA projesinde kullanılan “okuryazarlık” kavramı, öğrencinin bilgi ve potansiyelini geliştirip, topluma daha etkili bir şekilde katılmasını ve katkıda bulunmasını sağlamak için yazılı kaynakları bulma, kullanma, kabul etme ve değerlendirmesi olarak tanımlanmaktadır.

1.1 PISA KİMLER TARAFINDAN YÖNETİLMEKTEDİR?

PISA Projesi; kısa adı **OECD** olan “Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü”nün bir eğitim projesidir. Bu proje, OECD Eğitim Direktörlüğü’ne bağlı olan PISA Yönetim Kurulu tarafından yürütülmektedir. Projede kullanılan testlerin ve anketlerin geliştirilmesi, analizlerinin yapılması, uluslararası raporun hazırlanması gibi işlemler, PISA Yönetim Kurulu gözetiminde belirlenen bir konsorsiyum tarafından yapılmaktadır.

PISA’nın ulusal düzeyde çeviri ve uyarlama işlemlerinin yapılması, projenin uygulanması, analizlerin yapılması ve ulusal raporun hazırlanması gibi işlemler ise projeye katılan her ülkede belirlenen ulusal merkezler tarafından gerçekleştirilmektedir.

1.2 PISA PROJESİ HANGİ OKULLARDA UYGULANMAKTADIR?

PISA Projesi kapsamında geliştirilen başarı testleri ve anketleri, ülkemizde **Nisan** ayı içerisinde uygulanmaktadır. Projeye katılan ülkelerde; örgün öğretimde kayıtlı olan 15 yaş grubu öğrencilerin bulunduğu tüm okullar (İlköğretim, Genel Lise, Anadolu Lisesi, Yabancı Dil Ağırlıklı Lise, Fen Lisesi, Meslek Lisesi, Anadolu Meslek Lisesi, Çok Programlı Liseler, Özel Okullar vb.) PISA Projesi’ne katılabilir.

1.3 PISA NEYİ ÖLÇMEKTEDİR?

PISA kısaca 21. yüzyıl eğitim paradigmasının olmazsa olmaz becerilerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Bunun yanında PISA, küresel ölçekte ülkelerin eğitim sistemlerinin ne kadar 21. yüzyıl öğrenme modelini içselleştirdiğini ve 21. yüzyıl eğitim gereksinimleri açısından ne denli performans gösterebildiğini ortaya koyan bir değerlendirmedir. Sorular, eleştirel ve analitik düşünme becerilerine dönük hazırlanmaktadır. 4C (takım çalışması, eleştirel düşünme, yaratıcılık, iletişim) prensibine dönük beceriler PISA ölçme değerlendirmesinin akış diyagramı içerisinde yer almaktadır. Öğrenciler azdan çoğa, 1-6 arasında bir başarı ölçeğinde yerleştirilmekte ve 5-6'ncı kademeler en başarılı öğrencilerin yer aldığı yüzdelik dilimleri ifade etmektedir.

2. DÜNYADA PISA

Dünya kamuoyu konuya fazlasıyla ilgi göstermektedir. Hatta ABD'de PISA 2012 sonuçlarının açıklandığı gün Eğitim Bakanı Arne Duncan ve OECD Genel Sekreteri Angel Gurría ile PISA Direktörü Andreas Schleicher'in katıldığı ve saatler süren '**PISA: Sıralamaların Ardındaki Gerçekler**' temalı canlı televizyon yayını yapılmıştır. O yüzden OECD'nin çok daha kısa aralıklarla yapabileceği bir değerlendirmeyi niçin üç senede bir tekrarladığını anlamak zor değildir. Sonuçların ülkeler tarafından ciddiyle, detaylıca ve kararlı bir şekilde incelenmesi beklenir. Eğitim-öğretim süreçlerindeki sorunların mikro/makro düzeyde tespiti ve iyileşme çabalarına veri ve zemin teşkil etmesi umulur.

PISA, istatistiki olarak son derece temsili bir örnekleme kapsadığı için **dünya eğitim ligini ve ülke sıralamalarını gözler önüne seren tek çalışma** olarak anılmaktadır. Hatta bugün dünyanın en iyi eğitim sistemlerine sahip olduğunu düşünülen ülkelere bu payenin verilmesinin yegâne sebebi, PISA değerlendirmelerinde gösterdikleri performanstır.

Düşük, orta, yüksek veya ölçülebilir herhangi bir derecede performans gösteren eğitim sistemleri ibaresi OECD'nin özellikle PISA kapsamında benimsediği ve küresel ölçekte yaygın kullanılmasını önerdiği daha uygun bir dildir. Çünkü yakın zamana kadar PISA'da gösterdiği sürekli başarı sayesinde hüküm süren Finlandiya efsanesi, PISA 2012'de yerini küçük de olsa hayal kırıklığına bırakmıştır. Finlandiya, matematik alanında 12'nci sırada yer alarak aslında tüm dünyaya 'iyi eğitim sistemi' yanılgısı hakkında performansa dayalı bir düşünüş örneği sunmaktadır.

2012 sonuçlarına göre ilk sıraları alan Asya ülkeleri (Çin, Singapur, Hong Kong, Kore, Tayvan) yeni ve belki de tüm dünyanın dikkatini çeken bölgesel denebilecek bir başarı hikâyesinin sinyallerini vermektedir. Ülkemizde belki de bir bakıma çok az tanınan Asya bölgesi ülkelerinden Vietnam'ın dahi Türkiye'nin gösterdiği performansın çok üstüne çıkması, PISA'yı, sıralamalardan ve sonuçlardan çok, sebepleri araştırmaya merak uyandıran bir değerlendirme haline getirmektedir.

3. PISA VE TÜRKİYE

3.1 ÜLKEMİZİN BU PROJEYE KATILMA AMACI

Küreselleşen dünyamızda, eğitim alanında yapılan ulusal değerlendirme çalışmalarının yanı sıra, uluslararası düzeyde konumumuzu belirlemek amacıyla eğitim göstergelerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle belirli referans noktalarına göre ülkemizin eğitim alanında hangi düzeyde olduğunun, giderilmesi gereken eksikliklerin ve alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi gereklidir. Ülkemiz de OECD üyesi olarak, eğitim düzeyinin yükseltilmesi amacıyla bu projeye katılmaktadır.

PISA Projesi'nde; çoktan seçmeli, karmaşık çoktan seçmeli, açık uçlu, kapalı uçlu gibi değişik soru türleri kullanılmaktadır.

PISA Projesi'ne katılacak olan okul ve öğrencilerin seçim işlemi, OECD tarafından tesadüfi (seçkisiz) yöntemle belirlenmektedir.

Öğrenciler, ilk gün matematik, fen ve okuma becerileri alanlarında kâğıt-kalem değerlendirmesine, sonrasında da anket uygulamasına katılmaktadır. İkinci gün problem çözme becerilerine yönelik Bilgisayar Tabanlı Değerlendirme uygulanmaktadır. Uygulama sırasında cetvel ve hesap makinesi bulundurulması gereklidir.

3.2 2012 PISA SONUÇLARI

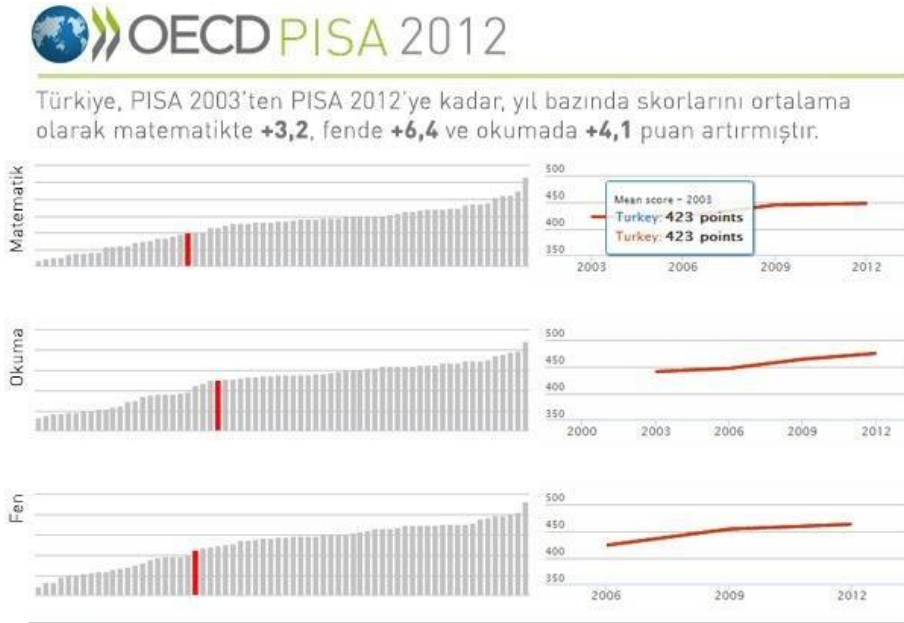
PISA Projesi 2000 yılında uygulanmaya başlamıştır. Üçer yıllık dönemler hâlinde uygulanan projeye ülkemiz, **ilk kez 2003** yılında katılmıştır. Ardından 2006, 2009 ve 2012 yıllarında da katılmış ve **2012 sonuçları**, <http://www.oecd.org/pisa> adresinden OECD sekreterliği tarafından **3 Aralık 2013 Salı** günü yayınlanmıştır.

PISA, matematik, fen ve okuma becerileri alanlarında 15 yaş 3 ay ile 16 yaş 2 ay arasındaki çağ nüfusunun katıldığı bir değerlendirmedir. 2012 değerlendirmesine 34'ü OECD üyesi, 31'i üye olmayan toplam **65 ülke** katılmıştır. 2009'daki değerlendirmeye 26 milyon çağ nüfusunu temsilen 470 bin öğrenci katılırken, 2012 değerlendirmesinde 28 milyon öğrenciyi temsilen **510 bin öğrenci** dâhil edilmiştir. Sınavı OECD'nin Eğitim Bölümü, ülke eğitim bakanlıkları ile ortaklaşa yürütmektedir. Her ülkenin kendi sınav komitesi bulunmaktadır.

Türkiye'den 2009 yılında değerlendirmeye 56 ilden çağ nüfusuna hitap eden türler arasından toplam 170 okuldaki 5 bin öğrenci katılırken, **2012'de bu sayı 57 ilden 169 okul ve 4 bin 848 öğrenci** olmuştur. 12 istatistiki bölgedeki (NUTS) illerden sınava katılacak öğrenciler KeyQuest isimli bir yazılım sayesinde seçkisiz yöntemle belirlenmektedir. Türkiye'den 2012 yılında PISA'ya katılan öğrencilerin yüzde 2,3'ü köylerden, yüzde 41,3'ü, nüfusu 3-100 bin arasındaki yerleşim birimlerinden, yüzde 56,4'ü ise nüfusu 100 binin üzerindeki şehirlerden belirlenmiştir. 2009 değerlendirmesi okuma becerileri ağırlıklıyken, 2012 değerlendirmesi daha çok matematik ağırlıklı tasarlanmıştır.

PISA 2003 sonuçları, Türkiye'nin hem matematik okuryazarlığı, hem fen bilimleri hem de okuma testlerinde, uluslararası ortalamaların çok altında kalmış olduğunu göstermişti. Bu durum, 2006, 2009 ve son olarak 2012'de de değişmedi. Örneğin, **PISA 2012 sonuçlarına göre, Türkiye'nin ortalama skorumu, OECD ülkelerinin ortalamasının hala altındadır.**

Bununla birlikte, Türkiye bütün alanlarda skorlarını yükseltmeye devam etmektedir. Örneğin, **Türkiye, 2003-2012 arasında matematikteki skorunu her bir yıl başına ortalama 3,2 puan, fen bilimlerinde ortalama 6,4, okumada ise ortalama 4,1 puan yükseltmiştir.** Bu çerçevede, Türkiye 2009'daki 445 olan matematik skorunu 448'e yükselterek, 65 ülke arasında 44'üncü sırada kalmıştır. 2009'daki fen bilimleri skorunu 454'ten 463'e yükseltmiştir. Benzer şekilde, 2009'daki okuma skorunu 464'ten 475'e yükseltmiştir. Bu puanlar sınava giren tüm öğrencilerimizin PISA performanslarının ortalamasıdır. Bütün bu iyileşmeler dolayısıyla OECD PISA 2012 sonuç raporu da, Türkiye'ye özel bir yer ayırmaktadır.



Türkiye'nin sonuçlarındaki iyileşmeleri, çok abartmamak gerekmektedir. Nihayetinde, skorlardaki yükselişler küçük artışlardır. Ancak, bu sonuçları, küçümsemek de yanlıştır. Nihayetinde, bir yandan 15 yaş nüfusunda okullaşma oranları artırılan bir ülkenin skorlarındaki artıştan bahsedilmektedir. Yani, bu çocukların bir kısmının, özel destek ve teşviklerle ancak okula gelebilmiş çocuklar olduğu da unutulmamalıdır.

Matematik alanında yoğunlaşan PISA 2012'nin sonuçları altı ayrı raporda açıklanmaktadır. Bu raporların iki ayağı vardır. **Birincisi** sınav sonuçları ve öğrencilerin becerilerinin ölçülmesidir ki daha çok ülkemizde mevzu yapılan ve çok dar ve hatta sığ bağlamda sıralamalara endekslenen bölümler bunlardır. Bir tabloyla özetlenebilecek kadar tek sayfalık bir meseledir. **İkinci** ve Türkiye'de fazlasıyla ihmal edilen tarafı ise öğrenci, veli ve okul idarecilerine dönük gerçekleştirilen anketlerle PISA'yı mekanik bir sınav mantığından çıkararak daha geniş bir çerçeveye oturtan eğitim tutumlarının/temayüllerinin ölçümüdür. Böylelikle sınav performansı verisi ile beraber öğrenci, öğretmen, idareci ve veli algı/davranışlardan elde edilen daha geniş ve birbirlerini tamamlayıcı bir veri tabanı oluşturulmaktadır. PISA sadece bir sınav değil, öğrencilerin sosyo-ekonomik statüleri de dâhil birçok alt bileşen hakkında veri sağlayan bir değerlendirme programıdır.



OECD PISA 2012

15 yaşındaki öğrencilerimizin katıldığı OECD PISA sonuçları açıklandı! Türkiye'nin OECD tarafından yapılan PISA değerlendirmesindeki durumu iyileşmeye devam ediyor.

- 2009'da **445** olan Türkiye'nin PISA matematik skoru, **448**'e yükseldi.
- 2009'da **454** olan Türkiye'nin PISA Fen skoru, **463**'e yükseldi.
- 2009'da **464** olan Türkiye'nin PISA Okuma skoru, **475**'e yükseldi.
- 2003'ten 2012'ye PISA'ya giren 39 ülke içerisinde **hem matematik skorunu hem de eşitliği artıran üç ülke** Türkiye, Meksika ve Almanya oldu.
- Türkiye'nin ortalama skortarı, hala OECD ülkeleri ortalamasında düşüktür. Ancak **sonuçlar, okullaşma oranlarını sürekli artıran Türkiye'nin bir yandan kalitesini de artırdığını gösteriyor.**

PISA'da en üst düzey performans gösteren ülkelerin istisnasız hepsi inovasyon ekonomileridir. 2023 vizyonu bağlamında PISA sonuçlarının bu gözle okunması elbette daha verimli sonuçlar verecektir. 2023'ün kalkınma hedefi inovasyon ekonomisine dönüşmeyi, diğer bir deyişle PISA'da yüksek performans gösteren ülkeler seviyesine çıkmayı gerektirir. OECD, değerlendirmeye katılan ülkeler için hızla artan küresel rekabet ortamlarında, ülkelerin sürdürülebilir ekonomik kalkınmaya dönük politikalarını hazırlarken ihtiyaç duyulan insan profili konusunda diğer ülkelerle karşılaştırmalı bir eğitim tomografisi sunmaktadır. **PISA özetle ülkelerin eğitim performansı kadar eğitimin doğrudan etki ettiği beceriler, ekonomik işgücü, kalkınma ve rekabet performansı/potansiyelini de ölçer.** Milli Eğitim Bakanı Nabi Avcı da bakanlık bürokratlarının PISA sonuçlarını değerlendirdiği toplantıda "Sadece soyut bir eğitim başarısı olarak bakmıyorlar. O ülkenin daha sonraki ekonomik, sosyal performansına katkıda bulunacak olan kesimin başarısını ölçüyorlar" diyerek bu konuya vurgu yapmıştır. Aynı toplantıda PISA'nın temel hedefinin, eğitim sistemlerinin, ülkelerin iktisadi açıdan geliştirmek için ihtiyaç duydukları insan kaynaklarını yetiştirmedeki başarısını tespit etmek olduğunu anlatmıştır.

4. SONUÇ

PISA Projesi'nden elde edilen sonuçlar ulusal bir rapor hâlinde düzenlenmektedir. Bu sonuçlar, eğitim-öğretim programlarının geliştirilmesinde karşılaşılan eksiklerin giderilmesinde ve eğitim alanında yapılan araştırmalara kaynak olarak kullanılmaktadır.

Türkiye sıralama, puan ve ilerleme açısından değerlendirildiğinde ortalama performansını yükseltmiş olmasına rağmen sıralamadaki yeri değişmemiştir. PISA sonuçları ışığında mutlak bir başarı veya başarısızlık aramak hatalı olacaktır. Böyle olursa, bu üç değişken etrafındaki tartışma ne yazık ki son derece sığ ve kör kalmaya, PISA'nın sınav sonuçları kadar bir bütün olarak veri tabanını incelemeyi öngören felsefesine pek de uymayan bir mecrada devam etmeye mahkûmdur.

Türkiye'de PISA sonuçlarına karşı tamamen bir kayıtsızlık var demek imkânsızdır. Özellikle son birkaç yıl içinde PISA sonuçlarını karşılaştırmalı ele alan çalışmaların artışı göze çarpmaktadır. Bakanlığın 2011 yılında yayınladığı PISA Türkiye kitabı, değerlendirmeyi anlamak için başvurulması gereken kaynaklardan birisidir. Yine ülkemizde gerek akademik çevrelerde gerekse düşünce kuruluşlarında çeşitli çalışmalara rastlamak mümkündür. Bu çalışmaların bazıları eğitim sistemleri ile bilgi ve eğitim teknolojileri üzerinde yoğunlaşırken, diğerleri de sınav sonuçlarına, eğitim göstergelerine, eğitimde eşitliğe/eşitsizliğe, sosyo-ekonomik göstergelere, küresel rekabetle PISA ilişkisine, PISA ve Türkiye'deki merkezi sınavların soru tekniklerinin karşılaştırılmasına, dezavantajlı öğrencilerin PISA başarısına ve yüksek performans gösteren ülkelerden alınacak derslere ağırlık vermektedir.

Sonuçların ayrıntılı analizlere tabi tutulması lazımdır. Bu analizlerin sonuçlarının beklenmesi gerekmektedir birlikte bir takım ön analizlerle varılan bazı kanaatler de ortadadır. **Örneğin, hâlâ en temel sorun, 15 yaşındaki çocukların önemli bir kısmının, çok temel aritmetik ve okuduğunu anlama becerilerine sahip olmamasıdır.** Türkiye'nin ortalama skorlarının diğer OECD ülkelerine göre genel olarak düşük olmasının en önemli sebebi de budur. Eğitim sistemimiz çok hiyerarşik bir yapıya sahiptir. Yani yüksek ve düşük performanslı öğrenciler arasında, ciddi bir uçurum vardır. Özellikle temel yeterlikleri dahi kazanamayan öğrencilere yönelik özel tedbirler düşünmek lazımdır.

Özetle, Türkiye eğitimi, önemli sorunlarla birlikte, daha iyiye doğru gitmektedir. **Türkiye, PISA'da herhangi bir AB ülkesini ilk defa 2012 PISA sonuçlarında geçmiştir.** Yani, Bulgaristan ve Güney Kıbrıs'ı. Ama diğerlerinin hâlâ gerisindedir. Asıl sorun bu çalışmaların tümünü ortak bir akıla, platforma ve eğitim politikalarının revizyonuna dönüştürecek süreçlerin başlatılması konusundaki girişimlerin eksikliğidir ve bu konuda Milli Eğitim Bakanlığı'na önemli görevler düşmektedir.

KAYNAKLAR

<http://pisa.meb.gov.tr/>

Gökhan YÜCEL, "PISA 2012 Sonuçları ve Türkiye: Başarı mı Başarısızlık mı?", İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü İnovasyon Merkezi Direktörü, 9 Aralık 2013,

<http://www.hurriyet.com.tr/egitim/25302046.asp>,

Bekir S. GÜR, PISA 2012: Eğitimde İbre Pozitif mi?

<http://setav.org/tr/pisa-2012-egitimde-ibre-pozitif-mi/yorum/14234>

<http://www.oecd.org/pisa>